

УДК 331.5

Чакалова К.О.

аспірант кафедри управління персоналом та економіки праці,
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ХАРАКТЕРИСТИКА ОРГАНІЗАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА ВНУТРІШНЬОГО РИНКУ ПРАЦІ НА ПРИКЛАДІ УКРАЇНСЬКИХ ФАРМАЦЕВТИЧНИХ КОМПАНІЙ

У статті розглянуто особливості організаційного середовища внутрішнього ринку праці на прикладі українських фармацевтичних компаній. Наведено основні елементи організаційного середовища внутрішнього ринку праці. Визначено перелік показників оцінювання організаційного середовища внутрішнього ринку праці, а також розкрито особливості їх аналізу. Надано характеристику індексу організаційного середовища внутрішнього ринку праці, значення якого показує, який вплив організаційне середовище здійснює на внутрішній ринок праці. Проаналізовано організаційне середовище п'ятьох українських фармацевтичних компаній. Оцінено вплив організаційного середовища на функціонування та розвиток внутрішнього ринку праці українських фармацевтичних компаній. Визначено напрями удосконалення організаційного середовища фармацевтичних компаній.

Ключові слова: внутрішній ринок праці, організаційне середовище, фармацевтичні компанії, показники оцінювання, індекс організаційного середовища, напрями удосконалення.

ХАРАКТЕРИСТИКА ОРГАНИЗАЦИОННОЙ СРЕДЫ ВНУТРЕННЕГО РЫНКА ТРУДА НА ПРИМЕРЕ УКРАИНСКИХ ФАРМАЦЕВТИЧЕСКИХ КОМПАНИЙ

Чакалова К.А.

В статье рассмотрены особенности организационной среды внутреннего рынка труда на примере украинских фармацевтических компаний. Приведены основные элементы организационной среды внутреннего рынка труда. Определен перечень показателей оценивания организационной среды внутреннего рынка труда, а также раскрыты особенности их анализа. Охарактеризован индекс организационной среды внутреннего рынка труда, значение которого показывает, какое влияние организационная среда оказывает на внутренний рынок труда. Проанализирована организационная среда пяти украинских фармацевтических компаний. Оценено влияние организационной среды на функционирование и развитие внутреннего рынка труда украинских фармацевтических компаний. Определены направления совершенствования организационной среды исследованных фармацевтических компаний.

Ключевые слова: внутренний рынок труда, организационная среда, фармацевтические компании, показатели оценки, индекс организационной среды, направления совершенствования.

CHARACTERISTICS OF THE ORGANIZATIONAL ENVIRONMENT OF THE INTERNAL LABOUR MARKET ON THE EXAMPLE OF UKRAINIAN PHARMACEUTICAL COMPANIES

Chakalova K.

The article deals with the peculiarities of the organizational environment of the internal labour market on the example of Ukrainian pharmaceutical companies. The main elements of the organizational environment of the internal labour market are given. The list of indicators of evaluation of the organizational environment of the internal labour market is determined and features of their analysis are revealed. The index of the organizational environment of the internal labour market, which shows the influence that the organizational environment has on the internal labour market, is characterized. The organizational environment of five Ukrainian pharmaceutical campaigns is analyzed. The influence of the organizational environment on the functioning and development of the internal labour market of Ukrainian pharmaceutical companies is investigated. The directions of improvement of the organizational environment of the pharmaceutical companies are determined.

Keywords: internal labour market, organizational environment, pharmaceutical companies, evaluation indicators, index of the organizational environment, directions of improvement.

Постановка проблеми. Внутрішній ринок праці займає ключову позицію в сучасній економіці. Саме на внутрішньому ринку праці відбувається рух робочої сили кар'єрними сходами, а також розвивається трудовий потенціал співробітників. Також особливістю внутрішнього ринку праці є те, що тут відбувається безпосередній контакт найманих працівників з роботодавцями. Внутрішній ринок праці не існує

ізолювано, він постійно взаємодіє із зовнішнім ринком праці, ринками товарів і послуг, державними інститутами тощо. Внутрішній ринок праці тісно пов'язаний з організаційним середовищем на підприємстві. Саме це визначає необхідність надання характеристики організаційного середовища внутрішнього ринку праці, визначення основних показників його аналізу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему ринку праці на державному рівні досліджували В.С. Васильченко, В.І. Герасимчук, В.М. Гриньова, О.А. Грішнова, Н.С. Коваленко, Е.М. Лібанова, Л.С. Лісогор, Н.В. Маковська, В.В. Мортіков, В.В. Онікієнко, І.Л. Петрова, В.М. Петюх, С.В. Попов, О.В. Чернявська, Л.С. Шевченко, С.В. Шостак та інші вчені.

Ринок праці на рівні підприємства (внутрішній ринок праці) поки що залишається поза увагою українських вчених. Саме тому необхідним є розкриття основних характеристик організаційного середовища внутрішнього ринку праці.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення особливостей організаційного середовища внутрішнього ринку праці та дослідження стану організаційного середовища внутрішнього ринку праці на прикладі українських фармацевтичних компаній.

Виклад основного матеріалу дослідження. Внутрішній ринок праці посідає особливе місце в сучасній економіці. Внутрішній ринок праці є системою соціально-трудових та організаційно-економічних відносин, які пов'язані з попитом та пропозицією на ринку праці однієї або навіть декількох країн, обмежених рухом працівників у межах певної організації.

Вагомий вплив на внутрішній ринок праці здійснює організаційне середовище, в рамках якого функціонує і розвивається внутрішній ринок праці. Основними елементами організаційного середовища внутрішнього ринку праці є такі [1, с. 13; 2, с. 143]:

- розмір компанії;
- форма власності підприємства;
- сфера діяльності;
- фінансові можливості організації;
- рівень техніко-технологічного розвитку підприємства;
- рентабельність та прибутковість підприємства;
- місце компанії на ринку;
- репутація та імідж підприємства.

Аналіз організаційного середовища внутрішнього ринку праці передбачає дослідження прибутковості, рентабельності, фінансової стійкості, ліквідності, продажів компаній, а також стану основних засобів та нематеріальних активів.

Загальним індикатором оцінювання впливу організаційного середовища на функціонування та розвиток внутрішнього ринку праці є індекс організаційного середовища внутрішнього ринку праці (Іорг). Оцінювання цього індексу передбачає аналіз 7 показників.

1) Чисельність працівників компанії.

2) Коефіцієнт продажів, K_{np}

$$(K_{np} = \frac{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}{\text{Чистий дохід від реалізації продукції у попередньому році}}).$$

3) Коефіцієнт рентабельності продажів, P_{np}

$$(P_{np} = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Чистий дохід від реалізації продукції}}).$$

4) Коефіцієнт загальної ліквідності, $K_{за}$

$$(K_{за} = \frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}}).$$

5) Коефіцієнт фінансової стійкості, $K_{фс}$

$$(K_{фс} = \frac{\text{Залучені кошти}}{\text{Власний капітал}}).$$

6) Знос основних засобів, $Z_{оз}$

$$(Z_{оз} = \frac{\text{Накопичена амортизація основних засобів}}{\text{Первісна вартість основних засобів}} \times 100).$$

7) Знос нематеріальних активів, $Z_{нма}$

$$(Z_{нма} = \frac{\text{Накопичена амортизація нематеріальних активів}}{\text{Первісна вартість нематеріальних активів}} \times 100).$$

Збільшення чисельності працівників компанії позитивно впливає на функціонування та розвиток внутрішнього ринку праці, адже чим більше працівників компанії, тим більше обсяг продукції, що можна виготовити, тим більше можливостей для просування персоналу та створення кадрового резерву.

Зростання продажів та рентабельності продажів свідчить про збільшення обсягів діяльності підприємства, що сприяє розвитку внутрішнього ринку праці, залученню нових працівників, підвищенню продуктивності праці.

Завдяки потужним фінансовим можливостям підприємство може інвестувати кошти в інновації, розвиток виробництва, підвищення заробітної плати, розвиток персоналу тощо.

Оновлення основних засобів та нематеріальних активів веде до підвищення продуктивності праці, що сприяє ефективному функціонуванню та розвитку внутрішнього ринку праці.

Для оцінювання організаційного середовища внутрішнього ринку праці цим показником присвоюється оцінка за 5-ти бальною шкалою:

- оцінка «0» – показник є дуже низьким;
- оцінка «1» – показник є низьким;
- оцінка «2» – показник перебуває на середньому рівні;
- оцінка «3» – показник перебуває на рівні вище середнього;
- оцінка «4» – показник є високим;
- оцінка «5» – показник є дуже високим.

Оцінки «4» і «5» свідчать про позитивний вплив значення цього показника на функціонування та розвиток внутрішнього ринку праці, а оцінки «0» і «1» – про значний негативний вплив цього показника на внутрішній ринок праці. Оцінка «2» показує незначний негативний вплив, а оцінка «3» – незначний позитивний вплив на внутрішній ринок праці.

Загальна оцінка індексу організаційного середовища внутрішнього ринку праці є сумою оцінок всіх визначених показників і коливається в межах від 0 до 35.

Особливості оцінювання показників індексу організаційного середовища внутрішнього ринку праці наведені в табл. 1.

Ми проаналізували деякі українські підприємства фармацевтичної галузі, такі як ПАТ «Фармак», Корпорація «Артеріум», ПАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця»», ПАТ «Київський вітамінний завод», ПАТ «Науково-виробничий центр «Борщагівський хіміко-фармацевтичний завод»».

Публічне акціонерне товариство «Фармак» є провідною фармацевтичною компанією [3]. Протягом останніх років підприємство залишається лідером серед вітчизняних підприємств, а в 2010 році ПАТ «Фармак» стало компанією № 1 на фармацевтичному ринку України. У 2016 році частка в продажах лікарських засобів складає 6,5% (приріст частки 8% порівняно з попереднім періодом), а частка серед

Таблиця 1. Оцінювання показників індексу організаційного середовища внутрішнього ринку праці

№ п/п	Показники	Оцінка показників Іорг					
		0	1	2	3	4	5
1	Чисельність працівників компанії, осіб	< 100	100–500	500–1 000	1 000–1 500	1 500–2 000	> 2 000
2	Коефіцієнт продажів (Кпр)	< 1	1–1,1	1,1–1,2	1,2–1,3	1,3–1,4	> 1,4
3	Коефіцієнт рентабельності продажів (Рпр)	< 0	0–0,05	0,05–0,1	0,1–0,15	0,15–0,2	> 0,2
4	Коефіцієнт загальної ліквідності (Кзл)	< 0,9	0,9–1	1	1–1,5	1,5–2	> 2
5	Коефіцієнт фінансової стійкості (Кфс)	> 1	0,9–1	0,8–0,9	0,7–0,8	0,6–0,7	< 0,6
6	Знос основних засобів (Зоз)	> 60	50–60	40–50	30–40	20–30	0–20
7	Знос нематеріальних активів (Знма)	> 60	50–60	40–50	30–40	20–30	0–20

Джерело: складено автором

вітчизняних підприємств – 16,8%. ПАТ «Фармак» витратило понад 2,3 млрд. грн. на капітальні інвестиції за останні 7 років. У 2016 році компанія розпочала комерційне виробництво 22-х нових продуктів.

Друге місце на фармацевтичному ринку посідає Корпорація «Артеріум» [4], яка створена у 2005 році в результаті об'єднання двох українських підприємств, таких як ПАТ «Київмедпрепарат» [5] (лідера України у виробництві антибактеріальних препаратів) та ПАТ «Галичфарм» [6] (провідного українського виробника препаратів на рослинній основі). Продуктовий портфель компанії нараховує 149 продуктів та 265 найменувань препаратів. У 2016 році витрати на покращення технологій виготовлення препаратів активного портфеля, а також на розробку та реєстрацію нових препаратів склали 31 103,2 тис. грн.

ПАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця»» – національний виробник лікарських засобів, що має давні фармацевтичні традиції [7]. «Дарниця» сьогодні є № 1 в Україні за обсягом виробництва і продажем готових лікарських засобів в упаковках. Продуктовий портфель компанії налічує понад 250 найменувань високоякісних, безпечних і доступних за ціною лікарських засобів. Понад 200 млн. євро інвестицій вкладено у виробництво компанії за останні 10 років. ПАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця»» регулярно відстежує новітні досягнення у фармацевтичній галузі та оцінює їх потенціал на українському ринку. На кінець 2016 року близько 60 продуктів знаходяться на стадії розробки та реєстрації.

ПАТ «Київський вітамінний завод» – сучасна національна фармацевтична компанія-виробник зі стабільними ринковими позиціями [8]. Компанія входить до топ-20 фармацевтичних компаній, що працюють на теренах України. ПАТ «Київський вітамінний завод» містить у своєму продуктовому портфелі 125 лікарських засобів і 7 ветеринарних продуктів. Підприємство постійно здійснює оновлення структури основних засобів. Так, в 2016 році було здійснено капітальних інвестицій в розмірі 82 468 тис. грн. Підприємство активно займається пошуком та впровадженням у промислове виробництво нових фармацевтичних препаратів. Загалом витрати на дослідження і розробки за 2016 рік склали 3 900 тис. грн.

ПАТ «Науково-виробничий центр «Борщагівський хіміко-фармацевтичний завод»» (ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ») – фармацевтичне підприємство європейського рівня [9]. Номенклатура продукції, що виробляється на підприємстві, складає близько

130 найменувань. Нині на різних стадіях розробки знаходяться близько 25 препаратів різних фармако-терапевтичних груп. На дослідження та розробку нових лікарських засобів у 2016 році було витрачено 31 498,2 тис. грн. Протягом п'яти останніх років ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» інвестувало в розвиток підприємства близько 283,9 млн. грн. Інвестиції в розвиток за 2016 рік, що були зроблені як за рахунок власних, так і за рахунок залучених коштів, склали 51,3 млн. грн.

Аналіз організаційного середовища внутрішнього ринку праці передбачає дослідження прибутковості, рентабельності, фінансової стійкості, ліквідності, продажів компаній, а також стану основних засобів та нематеріальних активів. Значення показників індексу організаційного середовища внутрішнього ринку праці досліджених українських фармацевтичних компаній та їх оцінка за 5-бальною шкалою наведені в табл. 2.

Найбільше балів Іорг набрало ПАТ «Київський вітамінний завод» – 28 балів. 26 балів показало ПАТ «Фармак», а на один бал менше – ПАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця»». Іорг ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» складає 20 балів. Корпорація «Артеріум» одержала найнижче значення Іорг – 16 балів.

Оцінювання впливу організаційного середовища на внутрішній ринок праці фармацевтичних компаній представлено на рис. 1.

ПАТ «Фармак» і ПАТ «Київський вітамінний завод» не мають показника індексу організаційного середовища, що оцінений нижче 3 балів, що свідчить про високі результати діяльності організацій і про позитивний вплив організаційного середовища на функціонування та розвиток внутрішнього ринку праці.

У ПАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця»» знос основних засобів є значним (52,3%), що негативно впливає на розвиток внутрішнього ринку праці.

Сповільнюють розвиток внутрішнього ринку праці ПАТ НВЦ «Борщагівський ХФЗ» незначне зростання продажів у 2016 році, значний знос основних засобів (40,4%) та нематеріальних активів (62,9%).

Позитивно впливає на внутрішній ринок праці Корпорації «Артеріум» розмір компанії, зростання продажів та можливість вчасно розрахуватися за поточні зобов'язання. Корпорація «Артеріум» отримала оцінку «2» і нижче за показниками рентабельності продажів, фінансової стійкості, зносу основних засобів та нематеріальних активів, що гальмує розвиток внутрішнього ринку праці.

Висновки з проведеного дослідження. Внутрішній ринок праці тісно взаємодіє з організаційним середовищем підприємства. Основними елементами організаційного середовища внутрішнього ринку праці є розмір компанії, форма власності підприємства, сфера діяльності, фінансові можливості організації, рівень техніко-

технологічного розвитку підприємства, рентабельність та прибутковість підприємства, місце компанії на ринку, репутація та імідж організації. Індикатором визначення впливу організаційного середовища на функціонування та розвиток внутрішнього ринку праці є індекс організаційного середовища внутрішнього ринку праці.

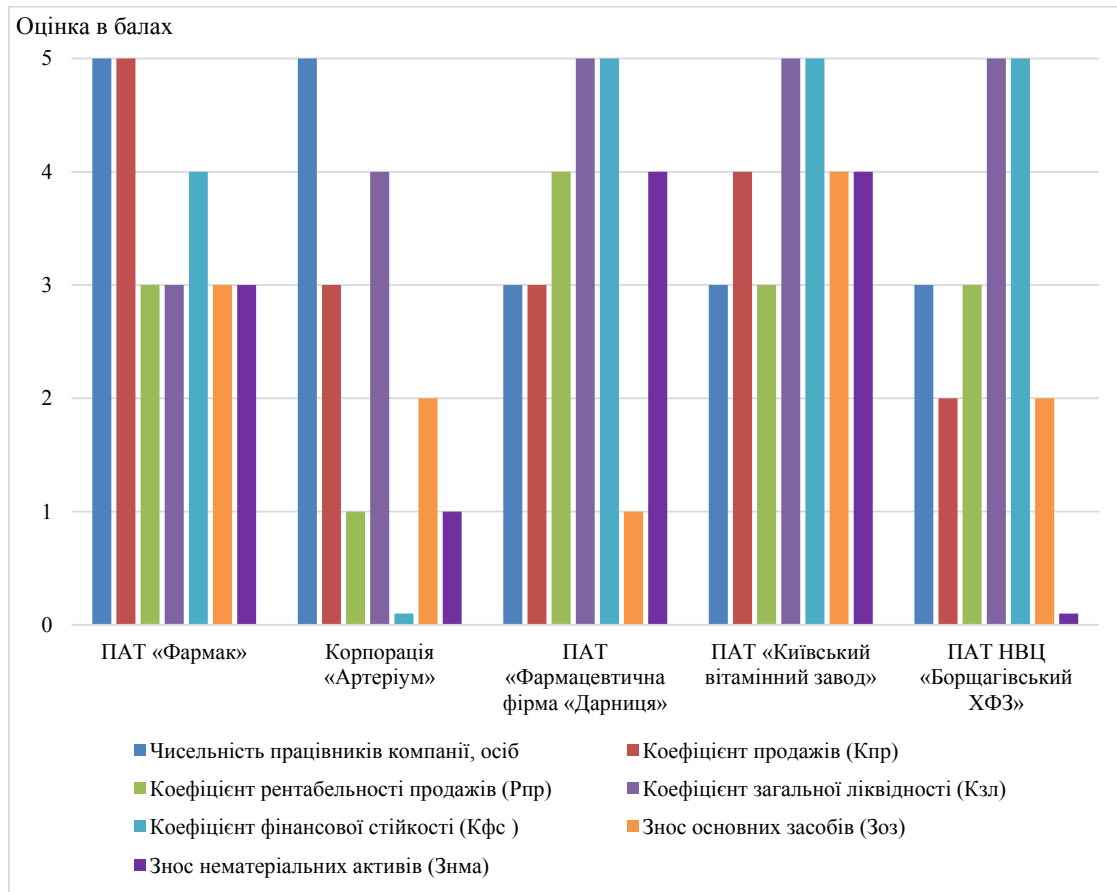

Рис. 1. Оцінювання впливу організаційного середовища на внутрішній ринок праці українських фармацевтичних компаній у 2016 році

Таблиця 2. Значення показників індексу організаційного середовища внутрішнього ринку праці українських фармацевтичних компаній у 2016 р.

Показник	ПАТ «Фармак»		Корпорація «Артеріум»		ПАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця»»		ПАТ «Київський вітамінний завод»		ПАТ НВЦ «Боршагівський ХФЗ»	
	Значення	Бал	Значення	Бал	Значення	Бал	Значення	Бал	Значення	Бал
Чисельність працівників компанії, осіб	2 351	5	2 204	5	869	3	780	3	857	3
Коефіцієнт продажів (Кпр)	1,43	5	1,25	3	1,24	3	1,35	4	1,12	2
Коефіцієнт рентабельності продажів (Рпр)	0,13	3	0,04	1	0,16	4	0,1	3	0,1	3
Коефіцієнт загальної ліквідності (Кзл)	1,44	3	1,54	4	2,88	5	2,25	5	2,51	5
Коефіцієнт фінансової стійкості (Кфс)	0,70	4	1,68	0	0,3	5	0,28	5	0,23	5
Знос основних засобів (Зоз)	36,2%	3	49,5%	2	52,3%	1	21,5%	4	40,4%	2
Знос нематеріальних активів (Знма)	38,6%	3	53,4%	1	20,8%	4	29%	4	62,9%	0
Загальна оцінка		26		16		25		28		20

Дослідження організаційного середовища українських фармацевтичних компаній показало, що більш сприятливим для функціонування та розвитку внутрішнього ринку праці є організаційне середовище ПАТ «Київський вітамінний завод», ПАТ «Фармак», ПАТ «Фармацевтична фірма «Дарниця»». Менш сприятливим є організаційне середовище ПАТ «Науково-

виробничий центр «Борщагівський хіміко-фармацевтичний завод» та Корпорації «Артеріум».

Ключовими напрямками удосконалення організаційного середовища функціонування та розвитку внутрішнього ринку праці є оновлення основних засобів та нематеріальних активів, а також підвищення рентабельності продажів.

1. Карлова А.В. Понятие внутреннего рынка труда и его взаимосвязь с внешним рынком / А.В. Карлова // Вестник Воронежского государственного университета. Серия: Экономика и управление. – 2015. – № 3. – С. 11–16.

2. Нехода Е.В. Факторный анализ формирования внутрифирменных рынков труда / Е.В. Нехода // Вестник Томского госуниверситета. – 2008. – № 309. – С. 140–143.

3. Офіційний сайт Публічного акціонерного товариства «Фармак» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.farmak.ua>.

4. Офіційний сайт Корпорації «Артеріум» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.arterium.ua>.

5. Офіційний сайт Публічного акціонерного товариства «Київмедпрепарат» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kievmedpreparat.com>.

6. Офіційний сайт Публічного акціонерного товариства «Галичфарм» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.galychpharm.com>.

7. Офіційний сайт Публічного акціонерного товариства «Фармацевтична фірма «Дарниця»» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.darnitsa.ua>.

8. Офіційний сайт Публічного акціонерного товариства «Київський вітамінний завод» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.vitamin.com.ua>.

9. Офіційний сайт Публічного акціонерного товариства «Науково-виробничий центр «Борщагівський хіміко-фармацевтичний завод»» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bcpr.com.ua>.

E-mail: kseniiachakalova@ukr.net